

REUNIUNEA INFORMALĂ MINISTERIALĂ

PRIVIND DEZVOLTAREA URBANĂ

DECLARAȚIE

Toledo, 22 iunie 2010

PREAMBUL

În data de 22 iunie 2010, drept răspuns la invitația făcută de Președinția spaniolă a Consiliului Uniunii Europene, precum și în contextul Reuniunii informale ministeriale privind locuirea și dezvoltarea urbană (21-22 iunie), a avut loc la Toledo, în Spania, sesiunea Reuniunii informale a miniștrilor din Uniunea Europeană responsabili cu dezvoltarea urbană, având drept temă principală “regenerarea urbană integrată”. Întâlnirea s-a bucurat de asemenea de participarea Comisarului european pentru Politici Regionale, a reprezentanților din Parlamentul European (PE), Comitetul Regiunilor (CR), Comitetul Economic și Social European (CESE), Banca Europeană de Investiții (BEI), precum și a reprezentanților țărilor candidate, plus Norvegia și Elveția, și a altor observatori și organizații relevante din domeniul dezvoltării urbane.

Această întâlnire s-a desfășurat în contextul unei crize financiar-economice și sociale globale, care are un impact considerabil asupra economiei europene, precum și asupra calității vieții cetățenilor Uniunii Europene. Pe termen scurt și mediu, pe lângă provocarea cu care orașele europene se confruntă și anume aceea de a depăși această criză și de a ieși mult mai puternice din ea, există și alte provocări de ordin structural și pe termen lung - globalizarea, schimbările climatice, presiunea asupra resurselor, migrațiilor, schimbările demografice și îmbătrânirea populației, etc. – având o puternică dimensiune urbană - care trebuie tratate în același timp. Aceste provocări reprezintă un semnal de alarmă, o oportunitate de a adopta o poziție fermă cu privire la principiile unei dezvoltări urbane integrate, inteligente, sustenabile și incluzive, întrucât această poziție este singura cale de a atinge o mai mare competitivitate economică, eco-eficiență, coeziune socială și progres civic în orașele europene și de a garanta calitatea vieții și bunăstarea cetățenilor în prezent și în viitor.

Miniștrii au luat în considerare:

- Tratatul de la Lisabona, care a amendat Tratatul Uniunii Europene și Tratatul privind înființarea Comunității Europene, semnat la Lisabona pe data de 13 decembrie 2007 și intrat în vigoare la data de 1 Decembrie 2009,

- Strategia „Europa 2020“, aprobată de Consiliul European pe 17-18 iunie 2010, ca urmare a Comunicării Comisiei „Europa 2020: O strategie pentru o creștere inteligentă, sustenabilă și incluzivă“ datată 3 martie 2010, (COM(2010)2020); și noua „Strategie de dezvoltare durabilă a Uniunii Europene” adoptată de Consiliul European pe data de 15-16 iunie 2006;
- Documentul de lucru al Direcției Generale pentru Politici regionale, *“Stimularea dimensiunii urbane – Analiza programelor operaționale co-finanțate din Fondul European pentru Dezvoltare Regională (2007-2013)”*, din noiembrie 2008; și Ghidul Comisiei cu privire la *“Dimensiunea urbană în politicile comunitare pentru perioada 2007-2013”*, actualizat în decembrie 2009;
- Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Regiunilor și Comitetul European Economic și Social denumit *“Carta verde asupra coeziunii teritoriale: Transformarea diversității teritoriale într-un avantaj”*, datat 6 octombrie 2008,(COM(2008)0616);
- Rezoluția Parlamentului European din 24 martie 2009, asupra *“Cartei verzi a coeziunii teritoriale și stadiul dezbaterilor cu privire la reforma viitoare a politicii de coeziune”* (2008/2174(INI); Raportul Parlamentului European din data de 24 martie 2009 asupra *dimensiunii urbane a politicii de coeziune, în noua perioadă de programare* (2008/2130(INI));
- Opinia Comitetului Economic și Social European asupra *“necesității de a aplica o abordare integrată în regenerarea urbană”* (EESC 760/2010), aprobat pe 26 mai 2010;
- Opinia Comitetului Regiunilor asupra *“rolului regenerării urbane în viitorul dezvoltării urbane în Europa”*, aprobată în Sesiunea Plenară din 9-10 iunie 2010;
- Agenda de la Barcelona, *“Către o agendă locală Europeană”*, aprobată în cadrul Summit-ului european al autorităților locale, desfășurat în data de 22-24 februarie 2010;
- Comunicatul Comisiei *“Planul de acțiuni asupra mobilității urbane”* (COM(2009)490 final) adoptat la 30 septembrie 2009, având la bază Cartea verde a Comisiei *“Spre o nouă cultură a mobilității urbane”*;
- Concluziile Președinției de la reuniunea ministerială informală privind politicii regională, întâlnire desfășurată la Zaragoza pe data de 19 februarie 2010; concluziile privind guvernanta multi-nivel rezultate în urma reuniunii ministerială informală privind politica teritorială, întâlnire desfășurată la Malaga pe data de 16 martie 2010 și Comunicatul final al celei de-a 18-a reuniuni informale a miniștrilor responsabili cu domeniul locuirii ce a avut loc la Toledo în data de 21 iunie 2010;
- Documentele celor mai recente întâlniri informale ministeriale pe tema dezvoltării urbane, în special: *„Programul de acțiuni de la Lille“*, adoptat în cadrul Consiliului informal al miniștrilor responsabili cu domeniul urban și desfășurat în Lille, pe data de 3 noiembrie 2000; *“Acquis-ul urban”* adoptat în cadrul Consiliului informal al miniștrilor responsabili cu coeziunea teritorială, desfășurat la Rotterdam în data de 29 noiembrie 2004; *“Acordul de la Bristol”* adoptat în cadrul Consiliului informal al miniștrilor responsabili cu dezvoltarea sustenabilă a comunităților și desfășurat în Bristol în 6-7 decembrie 2005; *“Agenda Teritorială a Uniunii Europene - Spre o Europă mai competitivă și durabilă a regiunilor diverse”* precum și *“Carta de la Leipzig privind orașele europene durabile”*, ambele adoptate în cadrul Consiliului informal al miniștrilor responsabili cu planificarea spațială și dezvoltarea urbană, consiliu desfășurat la Leipzig în 24-25 mai 2007; *“Declarația de la Marsilia”* adoptată în cadrul întâlnirii informale ministeriale a miniștrilor responsabili cu dezvoltarea urbană, întâlnire desfășurată pe data de 25 noiembrie 2008.

Miniștrii responsabili cu dezvoltarea urbană au convenit și au făcut următoarea declarație:

DECLARAȚIA DE LA TOLEDO

A. PRIVIND REZOLVAREA PROVOCĂRILOR URBANE CONTEMPORANE ȘI IMPLEMENTAREA STRATEGIEI EUROPA 2020 PRIN REALIZAREA UNEI DEZVOLTĂRI URBANE MAI INTELIGENTE, DURABILE ȘI INCLUZIVE SOCIAL

Având în vedere dimensiunea urbană a prezentei crize și provocările viitoare ale orașelor europene, miniștrii au examinat Strategia EUROPA 2020 și în consecință au subliniat necesitatea de a promova o dezvoltare urbană mai inteligentă, durabilă și incluzivă din punct de vedere social, a orașelor europene.

A.1. Adecvarea abordării integrate la politicile de dezvoltare urbană și necesitatea de a atinge o înțelegere comună a acestei abordări

Pentru a realiza acest lucru, miniștrii și-au reafirmat validitatea angajamentelor asumate și a principiilor stabilite la întâlnirile ministeriale anterioare, punctând în particular “abordarea integrată” din politicile urbane drept unul dintre instrumentele principale pentru a avansa în direcțiile stabilite de Strategia EUROPA 2020, în special în scenariul prezent, în care resursele sunt limitate și necesitatea de a realiza mult mai mult cu mai puțin, este evidentă. Până în acest punct, miniștrii au recunoscut rolul important pe care îl au orașele în atingerea acestor obiective și au solicitat un parteneriat autentic cu orașele, în implementarea Strategiei EUROPA 2020.

Miniștrii au considerat că, pentru a permite ca principiile enunțate la ultimele întâlniri desfășurate la Leipzig și Marsilia să fie dezvoltate în întregime, ar fi recomandabil să se stabilească o înțelegere profundă, comună a acestei abordări integrate în dezvoltarea urbană. În acest sens, miniștrii au remarcat trăsăturile principale ale acestei noi abordări, așa cum sunt descrise în “Documentul de referință de la Toledo privind regenerarea urbană integrată și potențialul strategic al acestei abordări, pentru o dezvoltare urbană mai inteligentă, durabilă și incluzivă în Europa” și au mulțumit Presedinției spaniole pentru pregătirea acestui document. Totodată, miniștrii și-au exprimat angajamentul de a promova această abordare prin competențele lor și au convenit asupra explorării posibilităților de a dezvolta un set minim de indicatori comuni, care să exprime înțelegerea comună a trăsăturilor cheie ale acestei abordări integrate, precum și includerea unor indicatori de sustenabilitate urbană.

A.2. Importanța regenerării urbane integrate și potențialul ei strategic pentru o dezvoltare urbană mai inteligentă, durabilă și incluzivă în Europa

Pentru ca modelul unui oraș mai inteligent, durabil și incluziv să devină o realitate, miniștrii au evidențiat importanța :

- implementării strategiilor de dezvoltare urbană integrată, adoptând o viziune globală și comprehensivă a orașului, având drept reper o perspectivă a dezvoltării teritoriale care să promoveze, într-un mod armonios și integrat, toate dimensiunile sustenabilității urbane, precum și noile dezvoltări și zone existente ale orașului;

- luării în considerare a necesității de a îmbunătăți performanța economică, eco-eficiența și coeziunea socială a orașului existent, pentru a atinge obiectivele generale și specifice¹ stabilite în Strategia EUROPA 2020 și pentru a implementa și disemina acest model, al unui oraș mai deștept, incluziv și sustenabil, în toate țesăturile urbane;
- asigurării bunăstării și calității vieții cetățenilor din toate comunitățile și cartierele existente în orașe, punctând necesitatea implicării acestora în dezvoltarea urbană, prin consultări publice și, de asemenea, recunoscând importanța parteneriatelor și implicării tuturor actorilor din domeniu (sectorul privat, societatea civilă, etc.) ca un instrument deosebit de important pentru o abordare integrată;
- reîntăririi importanței recomandărilor de a reflecta și de a lua în considerare schimbările climatice, după cum sunt enunțate în Strategia EUROPA 2020, cât și în declarația de la Marsilia;
- susținerii recunoașterii importanței renovării și îmbunătățirii fizice a fondului existent de locuințe, din perspective diferite, după cum este menționat în Comunicatul final al celei de-a 18-a Reuniuni informale a miniștrilor responsabili cu domeniul locuirii, desfășurată la Toledo, în data de 21 iunie 2010;
- luării în considerare a angajamentelor stabilite prin Carta de la Leipzig cu privire la asigurarea unei atenții speciale *“cartierelor defavorizate, în contextul orașului ca un tot unitar”* și, în mod particular, alinierii obiectivelor² concrete ale diferitelor cartiere, cu scopul reducerii polarizării sociale;
- reamintirii faptului că, într-un oraș, calitatea urbană este determinată de calitatea spațiilor publice, precum și de peisajele urbane realizate de mâna omului, de arhitectură subliniind că necesitatea acestor spații publice devine o condiție esențială pentru oferirea unui ambient plăcut populației urbane;
- punctării importanței și eficienței planificării urbane și teritoriale, ca o pârgă a unei politici de integrare a obiectivelor economice, sociale și de mediu;
- punctării importanței planificării urbane și teritoriale integrate, drept instrument al politicii de integrare a obiectivelor economice, sociale și de mediu;

¹ Acestea sunt următoarele: 75% din populația cu vârstă între 24-64 ani ar trebui integrată în câmpul muncii; 3% din PIB-ul Uniunii Europene investit în cercetare-dezvoltare; atingerea țintelor energetice și climatice 20/20/20 (incluzând, dacă condițiile sunt propice, o reducere cu 30% a emisiilor); reducerea sub 10% a abandonului școlar și atingerea unei rate de cel puțin 40% a absolvenților de programe educaționale terțiare; reducerea sub 20 milioane de cetățeni a populației supusă riscului sărăciei.

² Respectiv: *“inițierea de strategii pentru îmbunătățirea mediului fizic, inclusiv investiții în locuințe”*; *„întărirea economiei locale și a pieței locale a forței de muncă”*; promovarea *„educației proactive și a politicilor educaționale pentru copii și tineri”*; și *„promovarea transportului urban eficient și ieftin”*.

- considerării necesității reciclării, la nivel urban, și/sau a planificării urbane³ compacte, acolo unde este necesar, drept strategii de minimizare a consumului de teren, împiedicând astfel transformarea inutilă a zonelor verzi și a celor naturale în teren urban, și în consecință administrarea și limitarea expansiunii urbane.

De aceea, s-a convenit să fie subliniat rolul strategic al Regenerării Urbane Integrate, elaborat în cadrul conceptului mai larg de Dezvoltare Urbană Integrată, ca una dintre perspectivele cheie în atingerea obiectivelor mai sus-menționate.

În consecință, miniștrii au luat act de recomandările detaliate în „*Documentul de Referință de la Toledo*” recunoscându-i valoarea pentru o înțelegere comună a acestui concept și pentru dezvoltarea viitoare a cooperării dintre statele membre, precum și a cooperării cu Comisia Europeană, cu celelalte instituții UE și actori implicați. De aceea miniștrii au convenit să promoveze, în zona lor de competență, printr-o colaborare strânsă cu orașele din țară și în acord cu contextul fiecărei țări membre, regenerarea urbană integrată drept un instrument strategic pentru realizarea unui model de oraș mai inteligent, durabil și incluziv și, în mod particular, să rezolve provocările urbane contemporane și să implementeze aceste obiectivele strategiei EUROPA 2020 în țesăturile urbane existente și în mediului construit.

B. PRIVIND SPRIJINIREA CONTINUĂRII PROCESULUI DE LA MARSILIA ȘI A IMPLEMENTĂRII CADRULUI EUROPEAN DE REFERINȚĂ PENTRU ORAȘE DURABILE (CROD)

În urma Declarației de la Marsilia privind necesitatea continuării sprijinirii dezvoltării urbane durabile și a abordării integrate, și a implementării principiilor Cartei de la Leipzig la nivel local, a fost stabilit în 2009-2010, de către un grup de lucru de la nivel înalt condus de Franța, un prototip al unui Cadru European de Referință pentru Orașe Durabile (CROD)⁴.

Din această perspectivă, miniștrii:

- au mulțumit tuturor participanților și, în special Franței, pentru contribuția și angajamentul față de acest proces;
- au salutat și au recunoscut munca realizată până în prezent, confirmând valoarea adăugată de CROD ca un instrument operațional pentru orașe și, în mod particular, pentru orașele mici și mijlocii, cărora le conferă un ajutor voluntar de a dezvolta strategii urbane integrate, politici și proiecte mai bune;
- au reafirmat, în acord cu declarația de la Marsilia, că acest CROD se bazează pe un proces deschis și colectiv și trebuie să devină un instrument adaptabil, deschis și fără obligații pentru orașe având la bază principiul subsidiarității.

³ În acord cu Comunicatul Comisiei referitor la „*Strategia tematică privind mediul urban*”, COM (2005) 718 final.

⁴ <http://www.rfsustainablecities.eu/>

Considerând că prototipul prezentat la Reuniunea informală ministerială de la Toledo trebuie să fie în continuare dezvoltat și testat într-o nouă fază, miniștrii:

- și-au reafirmat angajamentul pentru continuarea procesului și în a doua etapă, etapă ce va avea drept scop testarea prototipului pe un eșantion pilot de orașe precum și pe îmbunătățirea și finalizarea acestui CROD pe baza acestui text și așa cum este descris în documentul de Concluzii al grupului de lucru al MS/I, propunând livrarea la sfârșitul anului 2011 (sub Președinția poloneză) a instrumentul final complet operațional;
- au subliniat necesitatea unei suțineri comune a statelor membre și a Comisiei Europene, și au cerut Comisiei să își asume un rol semnificativ în acest proces și să participe la conducerea etapei de testare împreună cu Franța și alte țări voluntare, inclusiv Președințiile respective ale Consiliului European;
- și-au reafirmat angajamentul, în limita zonei de competență și a posibilităților, pentru a derula și întări acest proces la nivel național, prin continuarea Grupurilor Naționale de Sprijin existente sau prin lansarea voluntară a unora noi; pentru a depune un efort adecvat pentru diseminarea, promovarea și folosirea Cadrului European de Referință în propriile contexte naționale; și de a traduce prototipul CROD și/sau instrumentul final în limba națională pentru a-l face accesibil și pentru a permite o participare cât mai mare a orașelor;
- au considerat că participarea largă și implicarea orașelor europene este esențială pentru succesul dezvoltării și al viitoarei implementări a acestui instrument și prin urmare au propus, pe bază voluntară, o serie de orașe pilot pentru etapa testării și pentru facilitarea testării de către aceste orașe, în contextul național precum și comunicarea la nivel european dacă este necesare.

Luând în considerare toate aceste recomandări, miniștrii:

- au încurajat președințiile viitoare să participe la etapa de urmărire a procesului;
- au invitat autoritățile locale și alte organisme, în particular organisme profesionale, organizațiile din sectorul privat, organizațiile nonguvernamentale etc., să fie participanți activi în acest proces;
- au încurajat toți actorii implicați, de la nivel european, național, regional și local, să beneficieze de această oportunitate și să susțină diseminarea acestui instrument;
- au evidențiat contribuția importantă a acestui CROD la o bună guvernare, cât și la un dialog extins, european, la toate nivelurile, având drept bază un format și o înțelegere comună; și
- au subliniat valoarea adăugată a instrumentului din perspectiva unei noi Agende Urbane Europene, precum și a obiectivelor strategiei EUROPA 2020.

C. PRIVIND NECESITATEA DE A CONSOLIDA O AGENDĂ URBANĂ EUROPEANĂ ÎN VIITOR

Recunoscând munca depusă prin rotație, pe problematica urbană, de către președințiile succesive ale UE și, în special, rezultatele de la cele mai recente reperi ale ultimelor reuniuni ministeriale informale, menționate în Preambul, miniștrii au considerat că noul cadru, rezultat din intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, mărește necesitatea coordonării între Trio-ul de președinții succesive. Tocmai de aceea, pare a fi un moment adecvat pentru a începe consolidarea zonelor strategice de continuitate și coordonare între președințiile succesive și pentru pregătirea viitoare a unui program de lucru comun sau a unei "Agende Urbane Europene" care trebuie să se maturizeze gradual înainte de a dobândi o formă finală.

Dincolo de susținerea interguvernamentală, miniștrii au recunoscut, de asemenea, eforturile continue și contribuțiile la agenda urbană realizate de către Comisia Europeană, în special prin dimensiunea urbană a politicii de coeziune. Din această perspectivă, ei au solicitat Comisiei Europene să continue asumarea unui rol proactiv, în special în acele zone ale procesului interguvernamental care încurajează "Acquis-ul Urban" european.

Miniștrii au subliniat, de asemenea, necesitatea întăririi cooperării și coordonării cu Parlamentul European, Comitetul Regiunilor, Comitetul Economic și Social European, Banca Europeană de Investiții, și alte instituții și organizații relevante care activează în domeniul dezvoltării urbane în Europa.

Ca o concluzie preliminară a acestui program comun de lucru, miniștrii au întreprins acțiuni de susținere și încurajare a următoarelor sarcini comune:

C.1 Întărirea dimensiunii urbane în Politica de Coeziune

Miniștrii au considerat că orașele sunt locurile în care se află cele mai multe provocări și potențialuri prezente și viitoare și că acestea au un rol cheie în atingerea obiectivelor EUROPA 2020, făcând astfel ca economia Europei să devină mai inteligentă, competitivă, durabilă și incluzivă social. În acest sens, miniștrii au punctat că oferirea posibilității orașelor europene de a aborda cu succes provocările viitoare și de a-și dezvolta potențialul, precum și continuarea eforturilor de implicare a publicului, pe întreg teritoriul Uniunii Europene, în politicile urbane durabile, în mod particular prin politica de coeziune, reprezintă o prioritate politică.

Pentru a realiza acest lucru, miniștrii au căzut de acord cu privire la necesitatea de a colabora cu Comisia Europeană la dezbaterile asupra formulării și elaborării unui cadru întărit cu privire la dimensiunea urbană în politica de coeziune pentru următoarea perioadă de programare.

Miniștrii au convenit ca la baza comună a noului cadru al dimensiunii urbane din Politica de Coeziune să stea următoarele principii: implicarea autorităților locale și a orașelor în proiectarea și implementarea Programelor Operaționale, o evidențiere mai mare a abordării integrate și a dezvoltării urbane durabile, printr-o atenție sporită asupra coeziunii sociale și teritoriale și printr-un sistem de livrare mai simplificat.

C.2 Susținerea unei coerențe mai mari între problematica teritorială, urbană și agende, precum și stimularea dimensiunii urbane în contextul coeziunii teritoriale

Miniștrii au subliniat importanța coordonării și coerenței în politicile teritoriale și urbane, luând în considerare documentul ”*Problematice teritoriale pentru transformarea strategiei EUROPA 2020 într-un succes*”⁵, recunoscând că Europa ca întreg ar fi mai durabilă și incluzivă social dacă s-ar utiliza mai bine potențialul său teritorial și bogata sa diversitate geografică din toate regiunile și orașele, acordând o atenție deosebită mecanismelor de guvernare multi-nivel pentru a garanta o mai bună consistență în teritoriu între diferitele politici sectoriale și între diferite terțe părți guvernamentale.

În acest sens, miniștrii au căzut de acord cu privire la explorarea posibilităților de a stabili o mai mare coordonare între problematica urbană teritorială, aspectele și agendele urbane, lucrând în acest sens într-un mod coordonat în procesul de revizuire a Agendei Teritoriale Europene care se așteaptă să fie aprobată în prima jumătate a anului 2011 sub Președinția ungară.

Miniștrii au considerat de asemenea că este extrem de important să privim dimensiunea urbană într-un context mai larg al coeziunii teritoriale. Ținând cont de marile diversități teritoriale, orașele europene și relațiile dintre orașe și comunitățile învecinate, inclusiv parteneriatele și relațiile urban-rural și metropolitan au un rol cheie în atingerea acestui nou obiectiv orizontal al Uniunii Europene. Tocmai de aceea, dimensiunea urbană trebuie să fie o parte integrantă a conceptului de coeziune teritorială.

C.3 Continuarea promovării cercetării, a studiilor comparative și a statisticilor, a schimbului de bune practici și a diseminării cunoștințelor pe teme urbane, precum și întărirea capacității de coordonare a acestora

Miniștrii au considerat că un punct cheie îl reprezintă continuarea cercetărilor, a studiilor comparative și a statisticilor pe teme urbane, precum și schimbul de bune practici și diseminarea rezultatelor și cunoștințelor.

Pentru a întreprinde acest lucru este nevoie de coordonare și promptitudine în conducerea programelor de cercetare la scară națională și a proiectelor transnaționale la scară europeană. În acest sens, se adresează mulțumiri Comisiei Europene pentru direcționarea Zonei de Cercetare Europeană pe teme urbane prin susținerea cercetării urbane prin intermediul Programelor Cadru pentru Dezvoltarea Cercetării și Tehnologiei într-un mod considerabil și, în special prin finanțarea Rețelei⁶ NET-URBAN. De asemenea, ar fi extrem de folositoare continuarea, dincolo de 2010, pe direcția trasată de URBAN-NET, pentru coordonarea programelor transnaționale de cercetare pe teme urbane și pentru finanțarea apelurilor pentru proiectele transnaționale, precum și pentru extinderea numărului de țări participante. Miniștrii au solicitat, de asemenea, Comisiei să ia în considerare dimensiunea urbană în perspectiva celui de-al Șaptelea Program Cadru care este în vigoare în prezent, și au subliniat importanța continuării susținerii lui viitoare. În cele din urmă, miniștrii au solicitat Comisiei și autorităților naționale implicate să întărească analiza dimensiunii teritoriale a dinamicii urbane prin intermediul Programului ESPON.

În lumina recomandărilor din raportul Portugaliei prezentat la Leipzig, cu privire la necesitatea unei cooperări mai puternice între furnizorii de expertiză, Miniștrii au remarcat progresul care s-a înregistrat în ceea ce privește cooperarea rețelelor urbane europene, cât și între inițiativele interguvernamentale și ale

⁵Contribuția comună a directorilor generali din minister, responsabili cu politicile de dezvoltare teritorială din Uniunea Europeană, aprobată la Sevilla pe data de 10 mai 2010.

⁶ www.urban-net.org

Comisiei, salutând în mod particular crearea, prevăzută, a unui Motor Comun de Căutare între programul EUKN⁷ și URBACT⁸. Miniștrii au salutat, de asemenea, angajamentul unor state europene de a continua participarea în programul EUKN pentru perioada 2011-2015 și și-au valorificat eforturile de a stabili EUKN ca o GECT.

În cele din urmă, Miniștrii au subliniat necesitatea de a reînălța toate aceste inițiative și au salutat inițiativa Suediei, Spaniei și Belgiei de a înființa un grup de lucru asociat cu UDJ, care să evalueze posibilitățile și să definească strategiile pentru stimularea coordonării și reflecției pe acele teme legate de cercetarea și cunoștințele în domeniul urbanismului.

C.4 Promovarea dezvoltării urbane durabile și a abordărilor integrate prin re-înălțarea și dezvoltarea instrumentelor care să ajute la implementarea Cartei de la Leipzig la toate nivelurile

Miniștrii au reafirmat faptul că o politică la niveluri multiple, după cum este descrisă în Carta de la Leipzig, este o condiție necesară pentru implementarea unei politici de dezvoltare urbană integrată. O astfel de abordare nu numai că va facilita dezvoltarea unei politici urbane integrate, dar va ajuta și la atingerea obiectivelor EUROPA 2020 și a Strategiei de Dezvoltare Durabilă a UE. În acest sens, este evident faptul că această Cartă de la Leipzig trebuie să devină mult mai mult decât un simplu set de principii, ținând să devină un document viu pe baza căruia se vor elabora strategii concrete care să ajute la implementarea tuturor recomandărilor sale.

Miniștrii au considerat că instrumentele existente de coordonare trebuie să fie re-înălțate, iar dezvoltarea noilor instrumente pentru politici urbane integrate și durabile trebuie să fie explorată la toate nivelurile de guvernare: local, regional, național și european. La nivel urban, Cadrul de Referință pentru Comunități Sustenabile (CRCS) va oferi un instrument util pentru sprijinirea unei abordări integrate. La nivel regional și național, structurile de coordonare existente trebuie folosite mult mai intens, iar posibilitățile unor noi instrumente de coordonare trebuie explorate pentru a avansa către o abordare integrată în politicile urbane. După cum este menționat în cele de mai sus, la nivel european, cooperarea între statele membre, instituții europene și asociații și rețele ale orașelor trebuie de asemenea înălțată.

În legătură cu acest lucru, este salutată inițiativa condusă de Președinția cehă a Uniunii Europene de a urmări implementarea principiilor Cartei de la Leipzig la scara națională. Concluziile acestui sondaj subliniază necesitatea continuării promovării dezvoltării urbane durabile și a abordărilor urbane integrate, în special în politicile naționale pentru care suntem responsabili.

În cele din urmă, la inițiativa Spaniei, Belgiei și Ungariei, din a doua jumătate a anului 2010, va fi explorată posibilitatea de a dezvolta metode pentru a rezolva și a urmări implementarea Cartei de la Leipzig la toate nivelurile de guvernare.

⁷ www.EUKN.org

⁸ www.urbact.eu

C.5. O privire asupra celor mai importante provocări pe care orașele europene trebuie să le înfrunte în viitor

Miniștrii au salutat inițiativa Comisiei Europene pentru un proces de reflecție asupra provocărilor și a modelelor orașelor de mâine.

Miniștrii au susținut de asemenea inițiativa Ungariei de a deschide o dezbatere asupra a două dintre provocările majore pe care orașele europene vor trebui să le înfrunte în viitor și anume: schimbările climatice – continuarea reflecțiilor realizate în timpul Președințiilor slovenă, franceză și suedeză – și impactul schimbărilor demografice.

DOCUMENT DE REFERINȚĂ DE LA TOLEDO ASUPRA REGENERĂRII URBANE INTEGRATE ȘI A POTENȚIALULUI SĂU STRATEGIC PENTRU O DEZVOLTARE URBANĂ MAI INTELIGENTĂ, DURABILĂ ȘI INCLUZIVĂ SOCIAL ÎN EUROPA

1. Importanța strategică a regenerării urbane integrate pentru a atinge o dezvoltare urbană mai inteligentă, durabilă și incluzivă social

După cum a fost menționat în Strategia EUROPA 2020, aprobată în cadrul Consiliului recent din luna iunie, Uniunea Europeană se confruntă cu o serie de provocări majore de natură economică (recesiunea financiar-economică, globalizarea, etc.) sau legate de probleme sociale (șomaj, integrare socială, structură demografică, inechitate, etc.) sau legate de mediu (schimbări climatice, conservarea resurselor naturale, etc.), susținând faptul că *„ieșirea noastră din criză trebuie să marcheze intrarea într-o nouă economie. Pentru ca generația noastră și cele viitoare să continue să se bucure de o calitate înaltă a unei vieți sănătoase, sprijinită de modelele sociale europene, trebuie să acționăm acum. Ceea ce ne trebuie este o strategie care să transforme Uniunea Europeană într-o economie inteligentă, durabilă și incluzivă care să ofere oportunități de angajare, productivitate și coeziune socială la niveluri înalte”*. Pentru a realiza acest lucru, Strategia EUROPA 2020 fixează 3 priorități de întărire reciprocă: o creștere inteligentă, care să dezvolte o economie bazată pe cunoștințe și inovație; o creștere durabilă, care să promoveze o economie mai verde, mai competitivă și care să gestioneze resursele într-un mod mai eficient; și o creștere incluzivă care să stimuleze o economie cu un potențial înalt de angajare, care să asigure coeziunea teritorială și socială.

Din această perspectivă, orașele au un rol vital în atingerea obiectivelor generale și a țintelor specifice principale ale strategiei EUROPA 2020. Dacă am examina din perspectiva clasică a dimensiunilor multiple ale sustenabilității (economică, socială, de mediu, culturală și de guvernare), impactul pe care îl au aceste provocări asupra orașelor europene, ar reieși faptul că „regenerarea urbană” poate avea un rol cu adevărat strategic în viitorul dezvoltării urbane în Europa și aceasta ar reprezenta o oportunitate în rezolvarea provocărilor acestor orașe din perspective multiple, și în mod particular din perspectiva țesăturii urbane existente.

Din punct de vedere al mediului înconjurător...

Luând în considerare dimensiunea mediului înconjurător, zonele metropolitane, orașele mici și mijlocii sunt actori principali pentru sustenabilitatea globală și în mod particular pentru combaterea schimbărilor climatice, întrucât în orașe au loc consumurile cele mai mari de resurse (materiale și de energie) precum și producerea de reziduuri și emisii de gaze (incluzând în principal gazele cu efect de seră). Pentru a rezolva

ecuația sustenabilității urbane, luând în considerare că obiectivele strategiei EUROPA 2020 includ reducerea gazelor cu efect de seră cu cel puțin 20% în comparație cu nivelurile anului 1990 (sau cu 30% în cazul în care condițiile sunt adecvate), creșterea procentajului de surse regenerabile de energie în consumul final de energie cu până la 20% și eficiența energetică cu 20%, eco-eficiența noilor dezvoltări urbane (de exemplu, prin dezvoltarea unor noi „eco-cartiere”) este o condiție necesară dar nu de ajuns. Bătălia principală pentru sustenabilitate urbană va consta în atingerea unei eco-eficiențe maxime în țesăturile urbane existente.

Pentru a atinge acest lucru trebuie realizată o reală regenerare “verde, ecologică sau de mediu” a orașelor, incluzând aspecte cheie precum:

- reducerea nevoilor de transport prin promovarea proximității și a schemelor mixte de transport, în paralel cu stimularea unei mobilități mai durabile (la o scară urbană, metropolitană și interurbană), prin: prioritizarea mijloacelor de transport non-motorizate (orașe care promovează „mersul pe jos” sau cu „bicicleta”)⁹, mai puțin poluante; susținerea unui transport public eficient și ieftin accesibil tuturor - în special cartierelor marginalizate unde poate avea un rol cheie în diminuarea izolării fizice - precum și a rețelelor de transport multimodale și optimizarea logisticii urbane;
- stimularea eficienței energetice în clădirile existente (prin îmbunătățirea izolației termice a pereților exteriori, a ferestrelor și a acoperișului, precum și eficiența altor instalații de încălzire), ținând cont de situația fizică a fondului de clădiri;
- îmbunătățirea administrării resurselor materiale și a energiei, precum și a circuitelor (metabolismul urban), incluzând aici întregul ciclu al apei și al reziduurilor; încercări de a închide local ciclurile metabolice urbane și de a reduce amprenta lăsată asupra mediului;
- promovarea energiilor regenerabile și implementarea lor în orașe;
- reciclarea terenurilor (prin intermediul regenerării urbane, redevoltarea și refolosirea terenurilor abandonate sau neutilizate, etc.) ca o strategie cheie pentru a contribui la reducerea consumului de teren și, în consecință, combaterea expansiunii urbane; și
- de promovare a consumului de produse verzi dezvoltate pe plan local, astfel încât să se scurteze circuitele de consum și de promovare a eco-economiei locale;
- protejarea zonelor naturale, a peisajelor, pădurilor, a resurselor de apă, a zonelor agricole etc. din jurul orașelor și întărirea legăturilor dintre aceste zone și orașe (de exemplu, prin intermediul centurilor verzi și/sau a coridoarelor conectate și în continuitate cu rețelele de parcuri și spații publice), „reînverzirea” orașului existent, etc.

⁹ După cum se arată în Comunicatul Comisiei “Plan de acțiuni asupra mobilității urbane” (COM (2009) 490 final)

În cele din urmă, nu ar trebui uitat faptul că, pe lângă strategiile de combatere a schimbării climatice, există o nevoie reală de stimulare a strategiilor de adaptare la aceste schimbări climatice, în mod particular în zonele de coastă sau în zonele limitrofe râurilor unde există pericolul inundațiilor, precum și în zonele în care se așteaptă ca efectele încălzirii să fie foarte mari. Luând în considerare noile scenarii, se desprinde necesitatea ca orașele să-și dezvolte strategii proactive pentru a face față acestor schimbări („orașe rezistente”), pentru a le proteja astfel împotriva dezastrelor naturale sau încălzirii globale, și pentru a îmbunătăți administrarea apelor pe timp de secetă.

Din punct de vedere social...

Dintr-o **perspectivă socială**, orașele – care concentrează majoritatea populației europene - sunt de asemenea locuri unde provocările demografice, incluziunea și coeziunea socială, integrarea imigranților, șomajul, educația, sărăcia, provocările multiculturalității etc. sunt intens resimțite. Aceste probleme, înrăutățite de efectele recesiunii recente, amenință în special populația cea mai vulnerabilă și, în mod particular, „*cartierele cele mai defavorizate în contextul orașului ca întreg*”¹⁰, adâncind polarizarea socială și conducând astfel la un risc mai mare de fragmentare socială potențială. Stimularea pieței muncii, reducerea abandonului școlar și a riscului apariției sărăciei, sunt principalele ținte sociale ale Strategiei EUROPA 2020. De asemenea, Comisia Europeană a recomandat¹¹ ca politicile active de incluziune să faciliteze integrarea în muncă a celor care pot munci și să furnizeze celor care nu pot munci resurse suficiente pentru a trăi cu demnitate, alături de suportul pentru participare socială, prin combinarea susținerii adecvate a venitului, a piețelor de muncă incluzive și a accesului la servicii de calitate. Aceste obiective, împreună cu implementarea unui set de măsuri interconectate – de ex. pentru integrarea imigranților, asigurând egalități de șanse în educație, formare profesională orientată spre cerere, incluziune, asigurarea disponibilității și accesibilității serviciilor etc., precum și alte măsuri economice și de mediu, precum îmbunătățirea fizică a mediului construit -, sunt acțiuni cheie pentru stimularea unei mai mari incluziuni sociale și coeziuni sociale care permite combaterea segregării spațiale și a marginalizării sociale. În acest sens, politicile de locuire sunt deosebit de importante: pe de o parte, locuințele decente și accesibile pot fi considerate drept o piatră de temelie a strategiilor de incluziune socială, în special pentru cei care prezintă cel mai mare risc de excluziune socială; iar pe de altă parte, renovarea, reabilitarea și îmbunătățirea locuințelor și a caselor pot conduce la îmbunătățiri considerabile și tangibile ale vieții¹² de zi cu zi a locuitorilor; și nu în ultimul rând, politicile de locuire echilibrate social permit reducerea polarizării sociale la nivelul cartierelor. După cum a fost recomandat la Reuniunea ministerială de la Rotterdam din 2004¹³, considerarea tuturor acestor tipuri de acțiuni din cadrul

¹⁰ Carta de la Leipzig.

¹¹ Recomandarea Comisiei, din data de 3 Octombrie 2008, cu privire la incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața muncii (notificată prin documentul numărul C (2008) 5737) (2008/867/EC).

¹² De exemplu: îmbunătățirea accesibilității fizice este crucială pentru promovarea autonomiei și participarea în societate a persoanelor cu dizabilități sau vârstnicilor.

¹³ Concluzia 3.6 cu privire la Integrarea Socială.

programele integrate sau a planurilor urbane este în mod special eficientă atunci când se intervine în cartierele cele mai defavorizate.

Din punct de vedere economic...

În cele din urmă, dintr-un **punct de vedere economic**, orașele concentrează o mare parte din capitalul uman, social, cultural și economic, etc. al Europei, astfel încât optimizarea și revalorizarea lor sunt de asemenea elemente cheie pentru o strategie a competitivității globale în care „modelul tradițional al orașului european” este unul din valorile principale ale UE.

Țintele economice principale ale Strategiei EUROPA 2020 propun creșterea investițiilor și a ocupării forței de muncă în Cercetare și Dezvoltare. Pentru a atinge acest lucru, pare a fi necesară dezvoltarea de strategii pentru „regenerarea economiei urbane” care, în acord cu diferitele contexte locale, susțin o economie mai competitivă, în care progresul economic se îndepărtează constant de consumul de resurse, stimulând o economie bazată pe cunoaștere, creativitate, excelență și inovație, întărind dezvoltarea endogenă și diversificând sistemele de producție locală, în paralel cu organizarea adecvată a pieței forței de muncă prin programe educaționale și de formare pentru muncitori.

Reabilitarea clădirilor, îmbunătățirea fizică și modernizarea infrastructurii reprezintă nu sunt doar cerințe esențiale pentru atractivitatea unui oraș, ci și sectoare în care nevoia de forță de muncă este mare și deci reprezintă o nouă sursă potențială de locuri de muncă care pot ajuta la absorbția șomerilor, în particular a celor din sectorul construcțiilor (care în prezent trece printr-o criză majoră în unele state membre). Este de asemenea un sector mai specializat și foarte adecvat creării de noi întreprinderi mici și mijlocii, cu un anumit efect secundar pentru inovație și industrie. Aceste oportunități sunt cu atât mai importante în cazul “regenerării mediului, ecologice sau verzi” care se bazează pe stimularea eficienței energetice pentru clădiri și instalații, pe mobilitate durabilă, pe implementarea energiilor regenerabile în orașe, etc.. După cum se arată¹⁴ în Strategia EUROPA 2020, acest domeniu oferă oportunități deosebite atât pentru crearea de noi afaceri și locuri de muncă, cât și pentru inovație și consolidarea poziției Europei în acest sector.

Nu în ultimul rând, recesiunea prezentă are și o dimensiune individuală și familială ale cărei repercursiuni sunt resimțite în mod particular de către persoanele cele mai vulnerabile și din cartierele cele mai defavorizate, unde o abordare integrată ar avea de asemenea un înalt efect pozitiv, făcând astfel ca politicile de sprijin economice și sociale să devină mult mai flexibile și orientate spre cei care sunt cel mai afectați. În acest sens, întărirea bunăstării și a serviciilor sociale nu doar contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, ci și la dezvoltarea economică a orașului.

¹⁴ Se consideră că realizarea obiectivului de 20% energie regenerabilă are potențialul de a crea 600.000 locuri de muncă la nivelul UE, iar dacă la aceasta se adaugă și atingerea obiectivului de 20% în eficiență energetică, se consideră că numărul de locuri de muncă generate este de peste 1 milion.

Din punct de vedere cultural, arhitectural și al planificării urbane...

Orașele și patrimoniile sunt elemente cheie și depozitarele bogatei și variatei culturi și istorii europene. Din fericire, în zilele noastre necesitatea de a conserva patrimoniul istoric și cultural al orașului, în mod particular patrimoniul arhitectural și așa-numita „Baukultur”, se consideră a fi un fapt de la sine înțeles drept o modalitate de a păstra vie memoria colectivă caracteristică modelului de oraș european. Cu toate acestea, pe lângă protejarea patrimoniului dintr-o perspectivă fizică, este de obicei necesară garantarea atractivității și capacității sale de a fi locuit, astfel încât să se poată menține în timp.

Dintr-un punct de vedere arhitectural, reabilitarea clădirilor va permite ca multe dintre deficiențele fondului existent de locuințe să fie depășite, în mod particular ale multor clădiri proiectate defectuos, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, având standarde scăzute de calitate, prin îmbunătățirea funcționalității acestora, prin promovarea diversității și adaptarea tipologiilor rezidențiale la noile modele familiale și demografice, prin stimularea eco-eficienței și a facilităților clădirilor, prin rezolvarea problemelor de accesibilitate și a deficiențelor pe care unele clădiri încă le mai prezintă, etc. și va permite, de asemenea, creșterea calității diversității și identității arhitecturale.

Revalorizarea spațiilor publice deteriorate și crearea de noi spații deschise, împreună cu protejarea sau recalificarea formelor arhitecturale va contribui nu numai la îmbunătățirea peisajului urban, a calității multor țesuturi urbane, și astfel la creșterea atractivității pentru afaceri și forță de muncă specializată, ci și la creșterea atractivității acestora și la identificarea localnicilor cu mediul urban și comunitatea din care fac parte. În consecință, acest lucru va contribui nu numai la îmbogățirea lor culturală, ci și la crearea sau recrearea identității cetățenești, întrucât valorile democrației, coexistența, schimburile, progresul civic, diversitatea, coabitarea și libertatea sunt factori cheie în cultura orașului european, care sunt exprimați cel mai bine pe tărâmul public.

Din punctul de vedere al guvernantei...

Buna guvernanta, bazată pe principiile transparenței, participării, responsabilității, eficienței, subsidiarității și coerenței, este necesară pentru asigurarea implementării cu succes a politicilor publice, a unei alocări mai eficiente și efective a resurselor publice și pentru creșterea participării directe a cetățenilor, dar și a implicării, angajării și responsabilizării acestora, ținând cont de faptul că satisfacția și bunăstarea cetățenilor sunt de asemenea importante pentru succesul politicilor urbane.

Buna guvernanta a dobândit, în contextul crizei financiare prezente, o importanță mult mai mare, fapt care este în mod particular important pentru obținerea unei optimizări a eforturilor și resurselor prin întărirea cooperării și sinergiei, a guvernantei la niveluri multiple și a abordării integrate, așa cum este descris în cele ce urmează.

2. Către o înțelegere comună a abordării integrate în regenerarea urbană, în particular și în dezvoltarea urbană, în general

Care sunt trăsăturile cheie ale abordării integrate?

Carta de la Leipzig recomandă „folosirea mai frecventă a abordărilor integrate în dezvoltarea urbană”. Experiențele și practicile acumulate prin intermediul proiectelor naționale, regionale și locale, precum și prin acele finanțate prin inițiative urbane ale Uniunii Europene (pe baza cărora s-a dezvoltat un „acquis urban” comun european) au demonstrat că trăsăturile cheie ale acestei abordări integrate, care au devenit mai importante în această perioadă cu resurse economice limitate, sunt următoarele:

- Această abordare integrată necesită în primul rând adoptarea unei abordări și a unui mod de gândire holistic. Aceasta înseamnă înlocuirea obișnuitei abordări uni-sectoriale sau uni-dimensionale cu noi abordări transversale sau multi-dimensionale, aliniind politici și resurse multiple. Implică, de asemenea, considerarea orașului ca un tot unitar: strategiile și acțiunile ar trebui să fie unitare și să se refere la întreaga complexitate a dezvoltării urbane, luând în considerare rolul fiecărei părți a orașului în întreaga structură.

Această abordare holistică presupune de asemenea a gândi și a munci – în consecință a alocarea resurse – simultan, pe toate dimensiunile multiple ale sustenabilității - economice, sociale, culturale și de mediu - astfel încât acțiunile realizate la fiecare dintre aceste nivele vor avea efecte pozitive asupra celorlalte sau, cel puțin, vor fi evitate contradicțiile sau efectele negative. Viitoarea provocare primordială în ceea ce privește politicile urbane constă în capacitatea de a genera răspunsuri convergente cu nivel egal de eficiență la chestiunile de ordin social, economic și de mediu, care apar în orașele noastre.

- Punerea în practică a acestei abordări integrate înseamnă, de asemenea, a rezolva conflicte, a depăși discrepanțe sau interferențe între efectele pe care fiecare din aceste dimensiuni le are asupra celorlalte și a găsi compromisuri congruente cu principiile cheie generale care guvernează orașele. Pentru a realiza acest lucru, este necesar să canalizăm acest angajament comun de a livra rezultate sustenabile prin stabilirea de cadre și platforme adecvate de coordonare - formale sau informale - pentru politici și acțiuni: „coordonare transversală” pentru a face abordările unidimensionale convergente; „coordonare verticală” între toate nivelurile administrative (UE/național/regional/intermediar/local), prin intermediul unor noi formule și aranjamente pentru „guvernanță la niveluri multiple”¹⁵; și “coordonare orizontală” între toți actorii implicați în „construirea orașului” (autorități publice, sectorul financiar și privat, experți, etc.) care combină abordările de sus în jos și de jos în sus și care, în mod special, transformă participarea publică și implicarea într-o realitate efectivă.

¹⁵ Acest lucru este dezvoltat în Carta Albă (2009), a Comitetului Regiunilor cu privire la guvernarea la niveluri multiple, precum și în Anexa 3, “Guvernare și Comunități Sustenabile”, dezvoltată în cadrul întâlnirii informale ministeriale de la Bristol, din anul 2006.

- Orașul înseamnă timp și spațiu. Caracterul integrat înseamnă a găsi calea corectă pentru a organiza toate „coordonatele temporale” (pe termen scurt/mediu/lung) și toate „coordonatele spațiale” (regiune/zonă metropolitană/orașe mici, medii și mari/cartiere, etc.) și a se ajunge în final la o conjuncție între cele două tipuri de coordonate.

Din punct de vedere al duratei timpului este indicat să se evite metodele de management urban pe termen scurt, prin crearea de scenarii strategice (economice, socio-demografice, de mediu, etc.) formulate prin intermediul unei viziuni sau a unui plan urban integrat, cu obiective și angajamente clare, combinând viziuni cadru pe termen lung cu o anumită flexibilitate atunci când este vorba de determinări specifice, pentru a permite o mai mare capacitate de adaptare, inovație și evoluție fără rupturi extreme, asigurând continuitatea acțiunilor și folosirea eficientă a resurselor.

Dintr-o perspectivă spațială, o viziune sau un plan urban integrat trebuie să însemne mai mult decât suma unor acțiuni spontane sau izolate, și în același timp trebuie să ia în considerare posibilitatea de implementare a planului la un nivel funcțional și administrativ.

- la nivel local, o viziune teritorială integrată ar trebui să fie reflectată în coordonarea acțiunilor cu scopul de a asigura o dezvoltare echilibrată a orașului ca întreg și a părților sale și chiar mai departe ținând cont de rolul său în teritoriu;
 - la nivel regional, se traduce în coordonarea politicilor locale și sectoriale într-o perspectivă regională mai largă și în articularea relațiilor metropolitane și rural-urbane, promovând clustere regionale de cooperare și inovație, permițând contribuția la creșterea economică teritorială ca o forță motrice pentru întărirea unei structuri policentrale și a unui model echilibrat și integrat bazat pe diverse identități teritoriale;
 - la nivel național, se traduce în asigurarea coordonării politicilor sectoriale și în eficiența guvernantei multi-nivel la toate nivelurile administrative, promovând o dezvoltare națională policentrică și echilibrată și o competitivitate internațională, prin dezvoltarea de legături (existente și planificate) economice, sociale și funcționale și prin proiecte de cooperare.
- Orașul reprezintă un construct social. „Integrat” se referă de asemenea la „incluziv”, adică a munci pentru a contura „corpul social” al orașului într-un proiect comun incluziv de coexistență, pentru a combate excluziunea și segregarea spațială.
 - Caracterul integrat se referă, de asemenea, la „integrarea” părților într-o structură. Acest lucru implică faptul că gândirea conceptuală și operațională trebuie să aibă la bază strategii și planuri cu viziuni „integrate” - globale și comprehensive - ale orașului ca întreg, dar de cele mai multe ori, dezvoltarea optimă va fi atinsă prin intermediul „acțiunilor teritorializate” (abordare „zonală”). În oraș, unde obiectele (ex.: case, clădiri) și subiecții (persoane fizice sau juridice) au o localizare spațială anume, este de obicei mai benefic să se conjuge o strategie comprehensivă sau globală, „integrată” cu o dezvoltare „zonală”, decât să se acționeze asupra obiectelor sau subiecților luați izolat (de exemplu, casă cu casă, clădire cu clădire) sau nediscriminat și generic.

Practic, abordarea integrată reclamă un angajament comun, asumat pentru livrarea unor rezultate comune în dezvoltarea urbană durabilă, dovadă a lucrului în echipă și a bugetelor venite de la diverse autorități sau agenții care converg în aceeași direcție.

Care sunt beneficiile abordării integrate?

Într-un context în care provocările urbane sunt din ce în ce mai complexe și unde resursele, atât publice cât și private sunt în scădere, unde este necesar să realizezi tot mai mult cu resurse puține, este de dorit ca efortul să se concentreze în direcția obținerii sau valorificării fiecărui input venit de la actorii publici sau privați. Trebuie să nu mai gândim inflexibil, trebuie să descoperim căi noi de a gândi și de a munci, astfel încât să oferim servicii mai bune, mai eficiente și mai sustenabile. Abordarea integrată oferă toate aceste posibilități, permițând ca efectele adiționale, sinergetice și multiplicatoare să fie atinse, diminuând interferența conflictul și copiarea, dar încurajând colaborarea.

3. Cum înțelegem Regenerarea Urbană Integrată?

Regenerarea urbană integrată este concepută sub forma unui proces planificat, care trebuie să transceadă hotarele și abordările utilizate în mod obișnuit anterior pentru a se adresa orașului ca un întreg funcțional și părților sale precum componente unui organism urban unitar, cu obiectivul de a dezvolta și echilibra în totalitate complexitatea și diversitatea structurilor sociale, economice și urbane, stimulând în același timp o mai mare eco-eficiență a mediului înconjurător.

Acest concept de „regenerare urbană integrată” își propune să optimizeze, să conserve și să revalorifice întreg capitalul urban existent (social, mediu construit, patrimoniu, etc.) față de alte forme de intervenție în care, în tot acest capital urban, doar valoarea terenului este prioritizată și conservată prin demolare traumatizantă și prin înlocuirea restului întregului capital urban¹⁶ și – cel mai lamentabil – social. Zonele urbane defavorizate nu trebuie văzute ca o problemă, ci ca o sursă de capital fizic și talent uman, al cărui potențial trebuie să fie descătușat, astfel încât să poată contribui la progresul civic general și la creșterea economică a orașului.

Acest angajament strategic față de „regenerarea urbană integrată” nu trebuie să fie incompatibil cu creșterea urbană. Evident, acolo unde este necesar, planificarea teritorială și urbană ar trebui să permită o suficientă dezvoltare a terenurilor încât să răspundă unor nevoi justificate, aplicând termenii de „*control puternic al ofertei de teren și a dezvoltării speculative*” menționați în Carta de la Leipzig. Dar este de asemenea recomandabil să se modeleze creșterea nelimitată a orașelor sau expansiunea urbană deoarece - în societățile cu o demografie stabilă sau recesivă, precum aceea a multor orașe europene – noua creștere suburbană este în mare măsură alimentată - împreună cu o creștere a prețurilor la case și descentralizarea angajărilor, serviciilor și facilităților - de sentimentul de declin al cetățenilor și de lipsa calității vieții, în anumite părți existente ale orașului.

¹⁶ Aceasta nu înseamnă că, în anumite operațiuni de regenerare, nu ar putea fi necesar ca anumite clădiri să fie demolate și înlocuite, sau că în alte situații („zone industriale dezafectate” așa-numitele „brownfields”, zonele păsăsite, abandonate sau zone în declin) nu ar fi cel mai indicat să se reamenajeze complet.

În orașele aflate în declin poate fi de asemenea important să se găsească un echilibru între nevoia de a menține vitalitatea zonelor lor centrale și regenerarea și îmbunătățirea imobilelor de locuințe, evitând unele potențiale efecte secundare precum creșterea procentului de locuințe neutilizate din clădirile renovate.

Pe scurt, scopul este acela de a stimula politicile urbane de bunăstare prin intermediul abordărilor urbane comprehensive, care administrează extensia fizică a orașului ca pe o necesitate și care combină angajamentul față de regenerarea urbană integrată în țesuturile existente și în mediul construit cu un model de creștere durabilă, integrată din noile dezvoltări urbane. Aceasta ar trebui să se bazeze pe „conceptul de oraș european tradițional” care, deși este caracterizat prin diversitate (și în acest fapt constă și bogăția sa), este recunoscut pentru complexitatea, caracterul compact, diversitatea funcțională, pluralitatea și integrarea socială, având drept obiectiv suprem atingerea unui echilibru mai bun și a integrării tuturor dimensiunilor sustenabilității.

4. Care sunt instrumentele operaționale care ar putea favoriza regenerarea urbană integrată?

Din punct de vedere operațional, instrumentele care ar putea favoriza regenerarea urbană integrată includ:

- Lansarea de programe și planuri de regenerare integrată care să ia în considerare, în același timp, orașul ca întreg și limitele sale parțiale de intervenție, stabilind diagnostice ale problemelor și oportunităților și determinând acțiunile sectoriale ce trebuie aplicate și modul în care ar trebui organizate și coordonate pentru a crea sinergii și pentru a depăși orice discrepantă apărută între ele, asigurând consensul necesar între toți actorii urbani și incluzând participarea publică;
- Combinarea unui set organizat de acțiuni axate pe îmbunătățirea fizică a clădirilor și a spațiilor urbane, împreună cu alte acțiuni sectoriale integrate, precum cele de mai sus, și cu ghiduri de dezvoltare urbană care fixează criteriile pentru intervențiile de regenerare fizică, administrarea utilizărilor, îmbunătățirea spațiilor fizice și a scenei urbane, protecția peisajului și a patrimoniului cultural, etc.;
- Ținând cont de faptul că varietatea integrată a grupurilor sociale și diversele funcțiuni și activități urbane, peste și dincolo de anumite zone de utilizări specializate, reprezintă un simptom al vitalității urbane, ar trebui să avem drept obiectiv sporirea calității vieții, a atractivității și a gradului de locuire pentru toate țesuturile urbane, în particular pentru cele centrale și în special pentru zonele rezidențiale. Aceasta înseamnă: orașe și cartiere pentru toți, într-un mediu urban care este „*activ, incluziv și sigur, bine administrat, bine conectat, bine deservit, senzitiv din punct de vedere al mediului, bine proiectat și construit, echitabil pentru toți*”¹⁷. Pentru ca toate acestea să poată fi realizate, planificarea urbană și managementul urban trebuie să caute să creeze și să recupereze suficientă atractivitate și condiții optime de locuire și să ofere mijloacele pentru a „*răspunde nevoilor locuitorilor prezenți și viitori*”¹⁸, astfel încât toate părțile care realizează

¹⁷ Acestea sunt cele opt caracteristici ale unei comunități durabile, convenite în Acordul de la Bristol, din 2006.

¹⁸ Acordul de la Bristol.

țesuturile unui oraș să devină zone în care diverse grupuri sociale pot și „*își doresc să trăiască și să muncească, acum și în viitor*”¹⁹.

În anumite cazuri, aceasta ar putea însemna creșterea complexității și varietății funcționale și sociale a anumitor zone (de exemplu, în complexele rezidențiale constituite din blocuri turn construite după cel de-al Doilea Război Mondial) prin sporirea atractivității acestor zone pentru noi rezidenți și noi activități și astfel îmbunătățind mixitatea socială a diferitelor grupe de populație și de venit și echilibrul funcțional al zonei. Cu toate acestea, în unele cazuri (cum este adesea cazul, de exemplu, al zonelor centrale sau istorice), poate fi necesară realizarea de mecanisme care să conducă la reducerea excluziunii sociale sau a oricăror efecte secundare nedorite de înlăturare a persoanelor cu venituri mici de către clasa de mijloc pe care intervențiile de regenerare urbană le pot cauza ocazional prin cauzarea de efecte nedorite sau excluderea anumitor grupe de populație sau funcții vitale pentru un echilibru urban adecvat, întrucât se găsesc în incapacitatea de a concura cu alte activități mai profitabile pe termen scurt.

Formatele și tipologiile de case, precum și accesibilitatea prețurilor pentru locuințele cu chirie sau în proprietate sunt câteva elemente cheie ale acestor strategii. Pentru a conserva - sau dacă este necesar, a stimula - diversitatea socială sau pluralitatea grupurilor sociale de diferite vârste și niveluri de venit în toate țesuturile existente ale orașului, este nevoie să se încurajeze prezența unei game extinse de formate și tipologii de locuințe prin conservarea lor, acolo unde este posibil, sau prin introducerea lor, în cazul în care o astfel de diversitate nu a fost prezentă anterior.

- Finanțarea publică în regenerare urbană este considerată un punct cheie pentru garantarea obiectivelor sociale și de mediu pe termen lung și mediu, dar în scenariul actual, în care resursele publice sunt limitate, ar putea fi necesar să se combine tipuri alternative de finanțare publică existentă (fonduri structurale europene, fonduri naționale, regionale și locale, etc.) cu alte noi formule și mijloace financiare (împrumuturi, fonduri „revolving” (reînnoibile), JESSICA, etc.), precum și dezvoltarea de noi stimulente financiare și taxe pentru întreprinderile private, încercând să crească gradul de implicare a proprietății private și a agenților financiari și a altor actori urbani din regenerarea urbană.
- Întărirea formelor existente de parteneriat public-privat și dezvoltarea unor noi tipuri bazate pe coduri de conduită clare și transparente pentru ambele părți, conduse – dacă este necesar, pentru a impulsiona implicarea sectorului privat – de către autoritățile publice, prin intermediul stimulentei, reprezentând un sprijin economic inițial, cu rol catalizator.
- Investiții în eforturile de consolidare a capacităților și a abilităților în vederea rezolvării problemelor economice, sociale și de mediu deoarece acestea afectează localitățile, indiferent de localizare (orașe, zone urbane și rurale) sunt esențiale pentru promovarea sustenabilității. Acordul de la Bristol sprijină conceptul de aptitudini „pentru dezvoltarea locului”, precum leadership teritorial, angajament comunitar, parteneriat de lucru, management de proiect, guvernare și învățare interdisciplinară.

¹⁹ Aceasta a fost definiția comunităților durabile, inclusă în Acordul de la Bristol, 2006.

- Ținând cont de diversitatea orașelor europene, precum și de larga diversitate geografică și contextuală, este imposibil să se aplice soluții general valabile în planurile sau programele de regenerare urbană integrată, și ca urmare acestea pot beneficia de o dezvoltare și implementare locală prin includerea unei propuneri de guvernanță și management adaptată contextului local, cu referire particulară la stimularea și canalizarea participării publice. Acest fapt necesită deseori existența anterioară a unui proces deschis și transparent de măsurare și raportare a performanței privind sustenabilitatea către locuitori și alți actori implicați, oferind cetățenilor mai multă responsabilitate și conștientizându-i mai întâi, dându-le oportunitatea de a avea o mai mare implicare în procesul decizional.
- În această privință, pare a fi convenabil - atât pentru auto-evaluarea politicilor publice, cât și pentru informarea cetățenilor - să se includă instrumente adecvate de monitorizare și evaluare (evaluări ex ante, intermediare și ex post, seturi de criterii și indicatori, etc.) în planuri și programe, astfel încât să se verifice dacă obiectivele propuse au fost atinse și, în cazul în care este necesar, să se ia în considerație schimbările sau corecțiile relevante.

5. Necesitatea de a configura o nouă „alianță urbană” pentru a pune în practică angajamentul strategic față de regenerarea urbană integrată

A pune în practică acest angajament strategic față de „regenerarea urbană” și „abordarea integrată” examinată va necesita o nouă „alianță urbană” împărtășită de toți actorii implicați în procesul de „construcție a orașului”: sectorul proprietății, finanțele, locuitorii, autoritățile publice, experții, etc.. Această nouă „alianță urbană” ar trebui să se bazeze pe consens și să fie legitimată de către noi forme de guvernanță, în care rețelele sociale și de cetățeni joacă un rol important, iar scopul său comun ar trebui să se îndrepte către revalorizarea, recuperarea și chiar re-inventarea „orașului existent”, optimizând astfel capitalul uman, social, material, cultural și economic, format de-a lungul istoriei și utilizând aceste elemente pentru a construi orașe eficiente, inovatoare, inteligente, mai durabile și integrate social.